

Festivalul internațional de bandoneon și acordeon

Corina BURA

Oferindu-l ca o alternativă la Festivalul internațional de chitară care se desfășoară din doi în doi ani, inițiatorii și susținătorii acestui tip de eveniment muzical s-au orientat spre o zonă populată de alcătuirile sonore și timbrurile unor instrumente care aduc un parfum exotic, în consonanță cu marile evenimente astrale ale primăverii. Alcătuit din trei concerte simfonice și trei recitaluri, programul festivalului s-a bucurat de un deosebit interes, iar sala studioului „Mihail Jora” a reperat un record în ce privește numărul de spectatori. Pe lângă **Roberto Salvalaio**, care a dirijat în 2007 un concert integral Piazzolla (printre altele *Sinfonietta*, *Los pájaros perdidos* și oratoriul *El pueblo joven*, lucrări diverse ca stil), și-au dat concursul dirijorii **Horia Andreescu** și **Gerd Schaller**, alături de interpreți-compozitori care au prezentat pe lângă repertoriul devenit „clasic” (alcătuit din lucrări originale, parafraze sau transcripții) multe creații proprii, altele dedicate lor, unele de o intensă modernitate, cum ar fi de pildă *Auf der Suche* (1995), piesă de concert pentru acordeon și orchestră de **Boris Porena**, în primă audiere absolută, dedicată lui **Claudio Jacomucci**. Porena, compozitor cu o bogată creație, care cuprinde aproape toate genurile înglobând influențe stilistice specifice deceniilor în care a fost elaborată, gânditor și autor de texte cu caracter filosofic (Metacultural Hypothesis: an hypothesis for survival) concepe *Auf der Suche* (în căutare) fără un plan macroformal de tip clasic și integrează acordeonul solist într-o densă rețea de relații vis à vis de un aparat orchestral puternic colorat de percuție. Totuși se poate vorbi, în mare, despre actul amalgamării unor trăsături baroce cu elemente specifice secolului XX (densități, texturi, rarefieri, cluster, rolul aproape solistic al percuției ș.a.), toate presărate cu unele momente de mare virtuozitate, în care s-a distins binecunoscuta artă a lui Peter Soave. Într-un perimetru relativ apropiat s-a plasat și *Fuga con Pajarillo*, o primă mișcare dintr-o amplă *Suită pentru orchestră de coarde* (29') scrisă de **Aldemaro Romero** (creatorul unei noi forme a muzicii venezueliene – *Onda Nueva*), într-un excelent aranjament pentru orchestră simfonică realizat de Roberto Salvalaio. Înregistrată în 1998, lucrarea se înscrie în atmosfera expresionistă, accentuată și de rezonanța sumbră a armoniilor vide încredințate registrelor grave de la compartimentul instrumentelor de alamă. De o mare apreciere s-a bucurat concertul de deschidere încredințat baghetei lui Horia Andreescu, în al cărui program a fost inclusă și *Missa Tango*, scrisă de **Luis Enriquez Bacalov** (n.1933), celebru compozitor de muzică pentru film, nominalizat și premiat cu Oscar pentru *Patima după Matei* (în regia lui Passolini) și pentru *Il Postino*. În ultimul timp Bacalov s-a orientat și spre genul vocal simfonic scriind *Missa Tango* și, recent, *Cantones de Nuestro Tiempos* pentru bariton, soprană orchestră și cor. În cazul Missei tiparul a fost epurat semnificativ în acord cu dorința autorului de a apropia cele trei ramuri ale credinței abrahamică (iudaism, islamism și

creștinism) realizând o fuziune plină de sensibilitate a textului spaniol cu ritmurile tangoului argentinian. În acest spirit, vocile de înaltă muzicalitate ale sopranei **Alina Bottez** și tenorului **Yuriy Tsiple** au tălmăcit aceste tulburătoare pagini, susținute de Corul Radio, la fel de expresiv și cizelat de către Dan Mihai Goia. Un nou veșmânt, mult mai modern, a primit celebrul **Libertango**, aranjamentul pentru cor și orchestră fiind realizat de compozitorul **Adrian Enescu**, în timp ce **Tangazo** (1969), una dintre ultimele piese scrise pentru orchestră mare de către **Astor Piazzolla**, a fost din nou o primă audiere românească. Tangazo, desfășurat pe o schemă sonoră asemănătoare unei oglinzi, imprimă dansului un aer întunecat, printr-o orchestrație bogată în glissande amenințătoare, amplificat de vigoarea percuției, iar coda va stinge evoluția ajunsă pe coordonatele ritmice ale unui marș prin două mici acorduri. Genul concertant a fost foarte bine reprezentat prin invitațiile lansate unor interpreți de primă clasă, cei mai buni la ora actuală : **Richard Galliano**, **Madeleine** și **Peter Soave** (prezent și în 2007), alături de **Hector Ulises Passarella** și **Claudio Jacomucci**. Pe lângă piese mai mici cu acompaniament de orchestră deja cunoscute (Romero: *Soavecito*, *Cântec pentru Elisabeth*, G.M. Rodriguez: *La Cumparsita* și, bineînțeles, Piazzolla: *Oblivion*) s-au impus alte două prime audieri cu partituri iscălite de uruguayanul H.U. Passarella (n. 1965). În *Suita Rioplatense* pentru bandoneon și orchestră face apel la unele formulări melodice de inspirație latino (pe care de fapt le aflăm reinterpretate în mai toate lucrările care au la bază acest ethos), dar mai interesante apar unele dezvoltări ritmice care realizează efecte mai puțin obișnuite, asociate cu o stilemă de esență bachiană, un tetracord perfect cromatic descendent, prezent atât în fundalul unor tratări intens lirice cât și în fugato. Cea de a doua piesă, p.a., *Milonga para Neruda*, dedicată lui C. Jacomucci, este din nou un opus foarte bine elaborat, atât în planul microstructurilor, cât și în dezvoltările și tensiunile realizate prin ostinato, cu punți foarte inspirate și o coda spectaculoasă. Au figurat și concerte propriu-zise pentru bandoneon și orchestră selectate din opera lui Piazzolla: *Aconcagua*, concert pentru bandoneon și orchestră de coarde în versiunea propusă de captivantul artist care este Richard Galliano, *Punta del Este* (interpretată de Peter Soave), care deși poartă numele de suită - cele trei mișcări distincte, *Introduccion*, *Choral* și *Fugue* o fac asimilabilă unui concert tradițional - și *Uvertura Dramatica* op.5 revizuită de același neobosit R Salvalaio, însoțit de Richard Galliano. Pentru întreținerea atmosferei, care de-a lungul unei săptămâni a căpătat valențe magice, a fost inclusă și o lucrare binecunoscută, *Suita* din muzica baletului *Tricornul* de **Manuel de Falla**. Dirijorul Gerd Schaller, un artist profund implicat și în promovarea muzicii contemporane, i-a revenit misiunea prezentării primelor audieri semnate de Passarella și Boris Porena. Arta sa dirijorală izvorăște dintr-un simț muzical superior, reflectat printr-o frazare nobilă, un talent deosebit în alegerea justă a tempilor, care implică o profundă cunoaștere a partiturii și, nu în ultimul rând, o vastă experiență. O abordare echilibrată a transfigurat melodiile pline de viață ale **Tricornului**, imprimându-le un aer mai francez, aristocratic și rafinat. *Suita andaluză* de **Ernesto Lecuona**, în primă audiere, a încheiat acest minunat festival în veselia muzical-descriptivă a idiomurilor din Andalusia, Cordoba, ale Guadalquivirului etc. Cele două orchestre au fost colaboratoare optime la reușita simfonicele. Cei doi concert maestri merită felicitări pentru susținerea

numeroaselor solo-uri care au intrat într-un veritabil dialog cu instrumentele vedetă, bandoneonul și acodeonul.

Cele trei recitaluri au fost deosebit de interesante nu numai printr-un repertoriu original, ci și prin diferite transcripții din patrimoniul orgii (**Boellmann** - Soave sau **Bach** BWV 553, 539 sau 848, ultima aparținându-i lui C. Jacomucci) și diferite adaptări după Piazzolla (*Ave Maria* - Soave), **Gardel** (*Volver* - Passarella). Cei patru iluștri interpreți, considerații legende vii ale acordeonului și bandoneonului, Peter și Madelaine Soave, H. Ulises Passarella și Claudio Jacomucci au stabilit un itinerar repertorial prin intermediul căruia publicul s-a racordat la patrimoniul sonor conceput pentru aceste instrumente. Figuri de interpreți-compozitori, cu studii înalte în America, consolidate prin integrarea în cultura vest-europeană, mai ales din Franța, Italia sau a Rusiei (țară cu mare tradiție acordeonistică) au defilat pe plaja unor armonii îndrăznețe: **Egberto Gismonti** (Agua y vinho, Baiao Malandro), **Alejandro Barletta** – primul bandeonist concertist (*Noți cu lună*, *Juegos*), **Tony Murena** (*Indiferență*) sau pe piese spumoase care necesită o extraordinară îndemânare: **A. Astier** (*Tempête*, *L'Acquilon*). Rezonanțele grave ale baiianului (acordeon de concert) au evocat universul slav al Sonatei nr.1 (1979) scrisă de un alt renumit muzician, **Anatoli Kusiakov**. După cum era și firesc, au fost incluse și lucrări contemporane aparținând lui H.U. Passarella (Imagini din *Rioplatense*, *Coral la Goyeneche*), iar Claudio Jacomucci și-a interpretat un opus de dată recentă, *Wonderlands* scris în 2006 și altul din 2007, *Infernal Circles* pentru acordeon și suport digital, demers prin care introduce instrumentul respectiv într-un univers special. Lumea jazzului și a filmului reprezintă un mediu în care multe dintre numele amintite și-au manifestat creativitatea, pentru că o ilustrație muzicală adecvată amplifică efectul emoțional al imaginii cu cel puțin 30 %. În contextul dat, pentru unitatea programului a fost inclusă și muzica lui Bacalov din *Il Postino* și a lui Richard Galliano pentru serialul francez de televiziune *P.J.*, *New York Tango* (secțiunea a treia din *Opal Concerto*). Recitalul susținut de **Sextetul Galliano**, *De la Bach la Piazzolla*, este inclus într-un mare turneu pe care acest formidabil ansamblu îl desfășoară acum în Europa. Cvintetul de coarde are sonoritatea unei orchestre de cameră și evoluează asemenea unui organism perfect. Imensei sensibilități, naturaleței și subtilității emisiei sonore caracteristice artei lui Galliano i s-a asociat profunda implicare emoțională a celorlalți participanți, pe meandricele și misterioasele linii bachiene ale *Concertului în la minor*, ale celui pentru vioară și oboi (preluat de acordeon) ale celui pentru clavicin și orchestră (BWV 1056) și alte câtorva mișcări extrase din suite pentru flaut sau violoncel. Au urmat seria compozițiilor proprii : *Tango pour Claude*, *Petite suite française*, și *NW Tango* (mai amplu, în care dezvoltă în stil propriu unele formulări pe care le întâlnim în Concertul pentru bandoneon de Piazzolla) care disting și definesc o manieră pecetluită de spiritul francez, Galliano fiind inițiatorul curentului *new musette*. Seara s-a încheiat în atmosfera narcotizantă a sebelor *Otono porteno* (din *Anotimpurile la Buenos Aires*) și *Vuelvo al sur*. S-a remarcat același prim-violonist, Sébastien Surel, în ipostaza celui deal doilea solist, cu tonul cald și vibrato suplu, diferențiat, frază generoasă, filaje rafinate. Un foarte bun program de sală alcătuit de doamna Mioara Băscă, coordonatoare și, în fapt, inițiatora acestui excepțional eveniment a completat imensa reușită a acestui festival.